

بررسی شاخص‌های هویت فضای شهری در بافت تاریخی (نمونه موردی: بازار کرمان)

نگار چنگیزی*^۱، رضا احمدیان^۲

^۱ کارشناس ارشد طراحی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

^۲ استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان

(تاریخ دریافت: ۹۱/۱۱/۱ تاریخ پذیرش: ۹۲/۰۱/۲۴)

چکیده

با تگاهی به بافت‌های تاریخی این نکته مشهود است که شکل‌گیری و حیات آن‌ها بر پایه اصول خاص مرتبط با اقلیم شهر و فرهنگ ایرانی بوده و کالبد آن‌ها که در تداومی تاریخی، فرهنگی، اجتماعی و محیطی به صورتی هماهنگ و منسجم در آمده است؛ از این رو، از شخصیت و هویت ویژه‌ای برخوردار است. شخصیت و هویت شهر ایرانی در مقطعی از حیات خود بر اثر تحولات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و در نتیجه تقلیدهای بی‌اندیشه از مظاهر غربی و الگوهای مدرن شهرسازی، که در بیش‌تر موارد با هویت اصیل ایرانی ناسازگار هستند، کمرنگ شده است. سؤالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که چگونه می‌توان هویت را به فضاهای شهری ایرانی بازگرداند؟ راه احیای هویت در شهر، حفظ تداوم فرهنگی میان امروز، دیروز و فردای شهر است. این تداوم فرهنگی، که از طریق شناخت مفاهیم و اصول سازمان‌دهی به فضاهای شهری در شهرهای تاریخی ایران و به کارگیری آن‌ها در طراحی فضاهای شهری جدید امکان‌پذیر است، برای جامعه ما هویت و اصالت را به دنبال خواهد آورد. مقاله حاضر می‌کوشد با شناخت ماهیت هویت و با رویکردی پدیدارشناسانه بافت تاریخی بازار کرمان را که از قدمتی دیرینه برخوردار است، تجزیه و تحلیل کند. نتایج تحقیق حکایت از آن دارند که ترکیب مؤلفه‌های هویت بخش در سه بعد شکلی، معنایی و اجتماعی موجب شکل‌گیری هویت مکانی در فضای شهری بازار در ساختار تاریخی شهر کرمان شده است. در طول زمان این مفاهیم موجب استمرار عملکردی شبکه فضاهای بازار شده است، به طوری که هم اکنون پس از گذشت سالیان متمادی بازار همه روزه پذیرای حضور اقشار مختلف اجتماعی است و هم چنان به حیات فعال اقتصادی خود ادامه می‌دهد.

واژگان کلیدی: هویت، فضای شهری، بافت تاریخی.

فهرست منابع و مراجع

- بحرینی، حسین (۱۳۸۵)، *فرآیند طراحی شهری*، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
- بهزادفر مصطفی (۱۳۸۷)، *هویت شهر (نگاهی به هویت شهر تهران)*، نشر شهر، تهران.
- پاکزاد، جهانشاه (۱۳۸۵)، *مبانی نظری و فرایند طراحی شهری*، انتشارات شهیدی، تهران.
- پاکزاد، جهانشاه (۱۳۸۶)، *سیر اندیشه‌ها در شهرسازی*، جلد اول، انتشارات شهرهای جدید، تهران.
- پیران، پرویز (۱۳۸۴)، «هویت شهرها: غوغای بسیار برای مفهومی پیچیده»، *مجله آبادی*، شماره ۴۸.
- توسلی، محمود (۱۳۶۹)، *اصول و روشهای طراحی شهری و فضاهای مسکونی در ایران*، جلد اول، انتشارات رودکی، تهران.
- دانشپور، سید عبدالهادی (۱۳۸۳)، «درآمدی بر مفهوم و کارکرد هویت محیط انسان ساخت»، *باغ نظر*، شماره ۱.
- دهخدا، علی اکبر (۱۳۴۳)، *لغت نامه دهخدا*، جلد ۱۴، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
- زاد رفیعی، ناصر (۱۳۸۴)، «فرایند اجتماعی- فضایی هویت شهر»، *مجله آبادی*، شماره ۴۸.
- سیاسی، علی اکبر (۱۳۷۹)، *نظریه های شخصیت*، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
- شولتز، کرسیان نوربرگ (۱۳۸۵)، *معماری: حضور، زبان و مکان*، ترجمه علی‌رضا سید احمدیان، انتشارات نیلوفر، تهران.
- قرایی، فریبا و سهرابی، ناریس (۱۳۸۷)، «هویت تابعی از کالبد یا کالبد تابعی از هویت»، *مجله عمران*، معماری و شهرسازی، شماره ۳۵.
- قطبی، علی اکبر (۱۳۸۷)، «مفهوم هویت و معماری امروز ایران»، *ماهنامه آینه خیال*، شماره ۱۰.
- کرمونا، متیو و هیت، تیم و تنزاک و تیسدل، استیون (۱۳۸۸)، *مکان‌های عمومی*، فضاهای شهری: ابعاد گوناگون طراحی شهری، ترجمه فریبا قرائد، انتشارات دانشگاه هنر، تهران.
- گروتز، یورگن (۱۳۷۵)، *زیبایی شناسی در معماری*، ترجمه جهانشاه پاکزاد و عبدالرضا همایون، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- مدنی‌پور، علی (۱۳۸۷)، *فضاهای عمومی و خصوصی شهر*، انتشارات شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری، تهران.
- معین، محمد (۱۳۸۴)، *فرهنگ فارسی معین*، انتشارات موسسه فرهنگی راه اهل بیت تهران، تهران.
- مک اندرو، فرانسیس تی (۱۳۸۷)، *روانشناسی محیطی*، ترجمه غلام رضا محمودی، نشر زرباف اصل، تهران.
- نقی زاده، محمد (۱۳۸۷)، *شهر و معماری اسلامی*، انتشارات مانی، اصفهان.
- نولان، پاتریک و گرهارد، لنسکی (۱۳۸۰)، *مقدمه ای بر جامعه‌شناسی کلان*، ترجمه ناصر موفقیان، نشر نی، تهران.